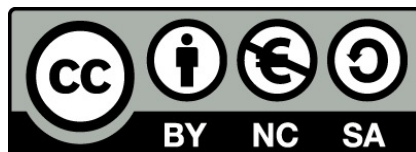

Κοινωνική Εργασία στην υγεία και ψυχική υγεία

Ενότητα 1: Ψυχική υγεία και ψυχική ασθένεια - Εννοιολογική προσέγγιση - Μύθοι και αλήθειες - Αντιμετώπιση στο παρελθόν

Χάρης Ασημόπουλος, Ph.D., Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Το περιεχόμενο του μαθήματος διατίθεται με άδεια Creative Commons εκτός και αν αναφέρεται διαφορετικά

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ψυχική υγεία και ψυχική ασθένεια: Εννοιολογική προσέγγιση 1/2

1

- Ο όρος ψυχική ασθένεια παραπέμπει στην διάκριση της ψυχικής κατάστασης και της συμπεριφοράς του ανθρώπου στην αντίθεση μεταξύ του φυσιολογικού και του παθολογικού, δηλαδή σε μία παθολογική διαταραχή ή βλάβη όπως ακριβώς συμβαίνει σε οργανικό σωματικό επίπεδο.
- Αυτό το γεγονός όμως, όσον αφορά στην ανθρώπινη ψυχική κατάσταση, δεν ισχύει.
- Είναι μία παραδοσιακή ιατροκεντρική αντίληψη, η οποία ενισχύει τις κοινωνικές προκαταλήψεις για την ψυχική ασθένεια και τις αντιλήψεις ότι αυτή είναι οργανικής αιτιολογίας και μη θεραπεύσιμη.

Ψυχική υγεία και ψυχική ασθένεια: Εννοιολογική προσέγγιση 2/2

2

- Στην πραγματικότητα οι έννοιες της ψυχικής υγείας και της ψυχικής ασθένειας είναι κάτι ευρύτερο και περισσότερο σύνθετο.
- Η ανθρώπινη ύπαρξη είναι δυνατόν να συμπεριλαμβάνει καταστάσεις τόσο ψυχικής ευεξίας όσο και ψυχικής ενόχλησης, οι οποίες είναι δυνατόν να μεταβληθούν σε ψυχικές διαταραχές που καθορίζονται σε σημαντικό βαθμό και από κοινωνικούς και διαπροσωπικούς παράγοντες, καθώς οι άνθρωποι υπάρχουν και αισθάνονται μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον.

Ορισμός ψυχικής υγείας: Π.Ο.Υ. (2002)

3

- Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (2002) λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα του ανθρώπου ορίζει την ψυχική υγεία ως:

“την κατάσταση της συναισθηματικής ευεξίας, όπου το άτομο μπορεί να ζει και να εργάζεται με άνεση μέσα στην κοινότητα και να ικανοποιείται από τα προσωπικά του χαρακτηριστικά και επιτεύγματα”.

Οι διαφορετικές ψυχικές καταστάσεις του ατόμου 1/2

4

- Τέσσερις είναι οι διαφορετικές ψυχικές καταστάσεις που ένα άτομο είναι πιθανό να συναντήσει στην πορεία της ζωής:
 - ✓ της ψυχικής ευεξίας,
 - ✓ της ψυχικής ενόχλησης,
 - ✓ της ψυχικής διαταραχής, και
 - ✓ της παγιωμένης ψυχικής διαταραχής.

Οι διαφορετικές ψυχικές καταστάσεις του ατόμου 2/2

5

- Πρόκειται για διαδρομές που εξελίσσονται σταδιακά και είναι συχνά αναστρέψιμες.
- Κάθε άτομο μεταβαίνει συχνά από την ευεξία, στην ενόχληση, στη διαταραχή και αντίστροφα, και επίσης είναι δυνατόν να έχει περάσει στην πραγματικότητα μιας συγκεκριμένης διαταραχής η οποία είναι δυνατόν να σταθεροποιηθεί όταν τεθεί σε συνθήκη μη αναστρέψιμη.

Ψυχική ασθένεια: Ορισμός

6

- Συνοψίζοντας, η ψυχική ασθένεια είναι μία σημαντική διαφοροποίηση από την κατάσταση της ψυχικής υγείας και ευεξίας σε κατάσταση ψυχικών διαταραχών, όπως την σχιζοφρένεια, την κατάθλιψη, κ.α., τα οποία επηρεάζουν το άτομο στην:
 - ✓ ψυχική,
 - ✓ συναισθηματική,
 - ✓ αντιληπτική, και
 - ✓ κοινωνική του λειτουργικότητα.

Αιτιολογικές θεωρίες για τη ψυχική ασθένεια

7

- Υπάρχουν διάφορες θεωρίες σχετικές με την αιτιολογία της ψυχικής ασθένειας, για τις οποίες χρειάζεται καλή γνώση και κατανόηση.
- Αυτό είναι αναγκαίο έτσι ώστε οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν στοιχεία από αυτές σε ένα κατάλληλο πλαίσιο το οποίο θα προσδιορίζει:
 - ✓ το ρόλο και τις πρακτικές της Κοινωνικής Εργασίας,
 - ✓ με τα άτομα, τις οικογένειες, τις ομάδες και την κοινότητα,
 - ✓ σε θέματα φροντίδας της ψυχικής υγείας.

Η ψυχική ασθένεια είναι δυνατόν να σημαίνει πολλά και διαφορετικά:

8

- ✓ ή μια ασθένεια ψυχική με βιολογικές ρίζες,
- ✓ ή ψυχική διαταραχή αποτέλεσμα ενδοψυχικών συγκρούσεων,
- ✓ ή μια συμπεριφερική δυσλειτουργία προϊόν λανθασμένης μάθησης,
- ✓ ή ψυχική αποδιοργάνωση προσδιορισμένη από κοινωνικοπεριβαλλοντικούς παράγοντες,
- ✓ ή μια ετικέτα κοινωνικής παρασκευής,
- ✓ ή μια υγιής αντίδραση σε ένα μη υγιή κόσμο.

Βασικές αιτιολογικές θεωρίες της ψυχικής ασθένειας

9

- Αυτές οι απόψεις εκφράζουν διάφορες θεωρίες για την ψυχική ασθένεια.
- Βασικά διαφοροποιούνται στην διάκριση του εάν δέχονται ή όχι ότι η ψυχική ασθένεια είναι μια νόσος ή μία παθολογική κατάσταση του ανθρώπου.
- Οι βασικές θεωρίες είναι η βιοϊατρική, η ψυχαναλυτική, η γνωσιακή, η συμπεριφεριολογική, η κοινωνιολογική, η θεωρία της ετικετοποίησης και το αντιψυχιατρικό κίνημα.

Το παραδοσιακό επιστημονικό μοντέλο

- Το παραδοσιακό επιστημονικό μοντέλο συμπεριλαμβάνει τις θεωρίες που δέχονται την επιστημονική αξιοπιστία και εγκυρότητα της ψυχικής ασθένειας, και ειδικότερα:
 1. το βιοιατρικό,
 2. το ψυχολογικό, και
 3. το κοινωνιολογικό.

Το βιοϊατρικό μοντέλο 1/3

11

- Το βιοϊατρικό μοντέλο θεωρεί ότι η ψυχική ασθένεια αποτελεί το επιφαινόμενο βιολογικών διαταραχών.
- Αναζητά την αιτιολογία της σε οργανικούς παράγοντες: σε ανατομικο-εγκεφαλικούς, βιοχημικούς, νευροφυσιολογικούς ή γενετικούς.
- Με την εντυπωσιακή ανάπτυξη της τεχνολογίας, της βιοχημείας και της νευροφυσιολογίας, η αντίληψη της οργανογένεσης της ψυχικής ασθένειας είναι στο προσκήνιο. Κυριαρχεί στο χώρο της ψυχιατρικής και μονοπωλεί την τρέχουσα έρευνα.

Το βιοϊατρικό μοντέλο 2/3

- Σχετικές μελέτες του βιοϊατρικού μοντέλου αναζητούν να εντοπίσουν τα αίτια της σχιζοφρένειας: σε μορφολογικές και λειτουργικές ανωμαλίες του εγκεφάλου και σε τραυματικές, κυκλοφοριακές ή εκφυλιστικές αλλοιώσεις του.
- Άλλες ανάλογες μελέτες επικεντρώνουν στη βιοχημική λειτουργία του εγκεφάλου υποστηρίζοντας την ντοπαμινική υπόθεση. Αυτή προσπαθεί να αποδώσει κάποιες μορφές σχιζοφρένειας σε μια συσσώρευση ντοπαμίνης στους νευροϋποδοχείς του εγκεφάλου.

Το βιοϊατρικό μοντέλο 3/3

13

- Το βιοϊατρικό μοντέλο υποστηρίζεται από την ανάπτυξη της ψυχοφαρμακολογίας (έχουν ανακαλυφθεί ειδικά ψυχοφάρμακα).
- Γενικά η ψυχοφαρμακολογία παρέχει μόνο βραχυπρόθεσμη αντιμετώπιση κάποιων προβλημάτων ψυχικής υγείας, με το να κοντρολάρει συμπτώματα χωρίς όμως να κατορθώνει να παρέχει τελική θεραπεία.
- ✓ Συνεπώς δεν απαντά στην πηγή του προβλήματος.
- ✓ Κατορθώνει, όμως, να παρέχει το ιδεολογικό υπόβαθρο της θεμελίωσης του νοσολογικού υποδείγματος της ψυχικής ασθένειας.

Το ψυχολογικό μοντέλο

14

- Το ψυχολογικό μοντέλο προσεγγίζει την ψυχική ασθένεια σαν αποτέλεσμα ενδοψυχικών αιτιών.
- Στο πλαίσιό του εμφανίζονται διάφορες τάσεις, θεωρίες, οι κυριότερες εκ των οποίων είναι:
 - ✓ η ψυχαναλυτική,
 - ✓ η συμπεριφεριολογική και
 - ✓ η γνωσιακή.
- Διαφοροποιούνται ανάλογα με την ψυχολογική λειτουργία ή τον ενδοψυχικό παράγοντα που προκρίνουν σαν κυρίαρχη αιτία της ψυχικής ασθένειας.

Η ψυχαναλυτική θεωρία 1/3

15

- Η ψυχαναλυτική θεωρία συνδέει τις ψυχικές διαταραχές με ασυνείδητες ενδοψυχικές διεργασίες. Στο επίκεντρό της βρίσκεται η επεξεργασία της έννοιας του ψυχικού οργάνου, το οποίο θεωρεί ότι χαρακτηρίζεται από το 'υπερεγώ', το 'εγώ' και το 'αυτό'. Συνίσταται δηλαδή τόσο από συνειδητό εαυτό όσο και από ένα ασυνείδητο απωθημένο, αλλά ενεργό ψυχικό κόσμο.
- Ρόλο στη διαμόρφωση των ασυνείδητων διεργασιών ασκούν οι στερήσεις, οι ψυχοσυγκρούσεις, η ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων,, κατά τη βρεφική και νηπιακή ηλικία.

Η ψυχαναλυτική θεωρία 2/3

16

- Όσο πιο πρωτόγονο είναι το στάδιο που δημιουργείται η απωθημένη τραυματική εμπειρία, τόσο μεγαλύτερη είναι η τάση παλινδρόμησης και τόσο πιο κακή η πρόγνωση της εξέλιξης της ψυχικής διαταραχής.
- Η θεραπεία που προτείνεται είναι η ψυχανάλυση.
- Στόχο έχει την επίλυση των συγκρούσεων μέσω της συμβολικής ανακατασκευής της ζωής του ανθρώπου και της δημιουργίας ικανότερων μηχανισμών άμυνας.

Η ψυχαναλυτική θεωρία 3/3

17

- Η κριτική που δέχεται η θεωρία αφορά στο ότι:
- ✓ προσεγγίζει την ψυχική ασθένεια αποκλειστικά με γνώμονα ενδοατομικά χαρακτηριστικά,
- ✓ αφήνοντας ανεξερεύνητο το περιβάλλον όπου ζει και αναπτύσσεται το άτομο.

Η συμπεριφερειολογική θεωρία

18

- Αντιμετωπίζει την ψυχική ασθένεια σαν να αντιπροσωπεύει συμπεριφορικές δυσλειτουργίες.
- Σύμφωνα με αυτήν η ψυχική παθολογική συμπεριφορά είναι προϊόν παραγόντων μάθησης.
- Θεωρεί ότι αρχές εκμάθησης μιας συμπεριφοράς είναι η θετική ενίσχυση με ανταμοιβές, η αποδυνάμωση με απευαισθητοποίηση και η αρνητική ενίσχυση με τιμωρίες.
- Υποθέτει έτσι ότι συμπεριφερικές δυσλειτουργίες μπορούν να ανακουφιστούν με τεχνικές που προέρχονται από τις αρχές της μάθησης.

Η γνωσιακή θεωρία 1/3

19

- Συγγενής της συμπεριφορικής προσέγγισης είναι η γνωστική θεωρία.
- Υποστηρίζει ότι το ψυχικό πρόβλημα είναι κατά βάση αποτέλεσμα αρνητικών παραμορφωμένων γνωστικών σχημάτων, δηλαδή είναι προϊόν γνωστικών διαταραχών. Στη δημιουργία του ψυχικού προβλήματος κυριαρχούν:
 - ✓ οι εσφαλμένες αρνητικές απόψεις για τον εαυτό, τον διαπροσωπικό κόσμο και το μέλλον,
 - ✓ οι σιωπηλές αρνητικές υποθέσεις και
 - ✓ τα σφάλματα λογικής του ατόμου.

Η γνωσιακή θεωρία 2/3

20

- Συνεπώς, θεωρεί ότι για να μπορέσει ο άνθρωπος να απομονώσει και να ελέγξει τον μη λογικό τρόπο σκέψης χρειάζεται μια θεραπεία που να επικεντρώνει στην ανακάλυψη και την εξέταση των νοητικών κατασκευών.
- Τελικός στόχος αυτής είναι:
 - ✓ ο αυτοέλεγχος και αυτοκυριαρχία του ασθενή,
 - ✓ ο οποίος εκπαιδεύεται στο να ανασκευάζει τις εσφαλμένες πεποιθήσεις του.

Η γνωσιακή θεωρία 3/3

21

- Οι συμπεριφαιριολογικές και γνωστικές προσεγγίσεις δείχνουν να έχουν σαφείς περιορισμούς.
- Ουσιαστικά αντιμετωπίζουν τον άνθρωπο σαν ένα εύκολα χειραγωγούμενο ον μέσα από ανταμοιβές και τιμωρίες, ένα ον δίχως αυτοπροσδιορισμό και ικανό βαθμό αυτοανάλυσης.
- Η υπόσταση όμως του ανθρώπου είναι περισσότερο δυναμική και πολύπλοκη.
- Τα ψυχικά προβλήματα του είναι περισσότερο σύνθετα από την απλή εκμάθηση γνώσεων και συμπεριφορών.

Το κοινωνιολογικό μοντέλο 1/5

22

- Θεωρεί ότι η ψυχική ασθένεια οφείλεται κυρίως σε περιβαλλοντικούς παράγοντες.
- Βασική υπόθεση είναι η θεώρηση του ανθρώπου σαν μια κοινωνικο-ψυχο-σωματική ενότητα που διαμορφώνεται κυρίως από το περιβάλλον.
- Η ψυχική ασθένεια αποτελεί εξελικτική διεργασία απάντησης του οργανισμού σε ένα αριθμό δυσμενών κοινωνικών περιβαλλοντικών παραγόντων: φτώχεια, αστικοποίηση, μετανάστευση, ρατσισμός, ανταγωνισμός κ.α.

Το κοινωνιολογικό μοντέλο 2/5

23

- Οι απόψεις αυτές βασίζονται σε ερευνητικά πορίσματα ανθρωπολόγων οι οποίοι επεσήμαναν τη συνάρτηση της παθολογίας με τον πολιτισμό.
- Ενδεικτική είναι η μελέτη του Malinowski (1955) που αμφισβήτησε την πανανθρώπινη διάσταση που ήθελε να δώσει ο Freud στο φαινόμενο του οιδιπόδειου συμπλέγματος.
- ✓ Έδειξε ότι το οιδιπόδειο σύμπλεγμα είναι συνυφασμένο με την αστική ιδεολογία και είναι γνώρισμα της αστικής, πατριαρχικού τύπου, κοινωνίας.

Το κοινωνιολογικό μοντέλο 3/5

- Σημαντικό και το έργο του Devereux (1956).
- Υποστηρίζει ότι την ανάπτυξη της σχιζοφρένειας προκαλούν ορισμένα σχιζοειδικά γνωρίσματα του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού: η απόσυρση, η επιφυλακτικότητα, η υπερδραστηριότητα, ο παιδομορφισμός, η απουσία συναισθηματικής εμπλοκής στη σεξουαλική ζωή, κ.α.
- Βασίζεται στην παρατήρηση ότι δεν παρουσιάζεται σχιζοφρένεια στις πρωτόγονες κοινωνίες, ενώ αντίθετα παρουσιάζεται όταν οι κοινωνίες αυτές εισέλθουν σε μια βίαιη διαδικασία πολιτισμικοποίησης δυτικού τύπου.

Το κοινωνιολογικό μοντέλο 4/5

25

- Έρευνες ανακαλύπτουν διπλάσια συχνότητα ψυχώσεων στις κατώτατες κοινωνικοοικονομικές τάξεις σε σχέση με τις ανώτερες.
- Σύμφωνα όμως με μια διαφορετική ερμηνεία, βάση της υπόθεσης της κατολίσθησης, το γεγονός αυτό είναι δυνατό να οφείλεται στο ότι οι ψυχικά ασθενείς καταλήγουν να διολισθήσουν στις κατώτατες κοινωνικο-οικονομικές τάξεις λόγω των μειωμένων δυνατοτήτων που έχουν στις σύγχρονες ανταγωνιστικές κοινωνίες εξ' αιτίας των προβλημάτων ψυχικής υγείας τους.

Το κοινωνιολογικό μοντέλο 5/5

26

- Η συμβολή του κοινωνιολογικού μοντέλου σχετικά με την πρόκληση της ψυχικής ασθένειας είναι σημαντική.
- Όμως, η απουσία συστηματικών και σε ευρεία κλίμακα μεθοδολογικών μελετών κάνει ανέφικτη την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι κοινωνικοπολιτισμικοί παράγοντες επιδρούν στη διαμόρφωση της ψυχικής ασθένειας.

Κοινά σημεία σύγκλισης των τριών μοντέλων παρά τη φαινομενική αντιπαράθεση

27

- Ο ψυχικά ασθενής εμφανίζεται σαν παθητικός δέκτης εσωτερικών (ενδοψυχικών) ή εξωτερικών (κοινωνικών) δυνάμεων που προσδιορίζουν τη συμπεριφορά του, δίχως ο ίδιος να μπορεί να τις ελέγξει.
- Η ψυχική ασθένεια εμφανίζεται σαν μια δεδομένη παθολογική κλινική οντότητα, η οποία δεν επιδέχεται κανενός είδους ιδεολογικό, αξιολογικό προσδιορισμό, απόρροια της ιδιότυπης φύσης του ψυχικά ασθενή.
- Είναι διάχυτη η αντίληψη της δυσλειτουργίας, της παθολογίας και της μειονεξίας του ατόμου.

Οι εναλλακτικές προσεγγίσεις της ψυχικής ασθένειας

28

- Την παραδοσιακή προσέγγιση της ψυχικής ασθένειας αμφισβητούν τάσεις που αναπτύχθηκαν από την κοινωνιολογία, αλλά και την ψυχιατρική.
- Αμφισβητούν τόσο την ύπαρξη της ψυχικής ασθένειας όσο και το σύνολο των εφαρμογών της παραδοσιακής ψυχιατρικής και συμπεριλαμβάνουν:
 1. τη θεωρία της ετικετοποίησης, και
 2. το αντιψυχιατρικό κίνημα.

Η θεωρία της ετικετοποίησης 1/3

29

- Είναι ερμηνεία της ψυχικής ασθένειας ως αποκλίνουσας συμπεριφοράς υπό την οπτική της θεωρίας της συμβολικής αλληλεπίδρασης.
- Θεωρεί ότι ορισμένοι άνθρωποι παρουσιάζουν πρωτογενώς κάποιου τύπου αποκλίνουσα συμπεριφορά για διάφορους λόγους.
- Η κοινωνική ομάδα αντιδρά δημιουργώντας αρνητικά στερεότυπα για τον αποκλίνοντα. Το άτομο, αντιμετωπίζει εμπόδια, απομονώνεται, αποδέχεται την αξιολόγηση των άλλων και ωθείται διαρκώς περισσότερο στο χώρο της απόκλισης.

Η θεωρία της ετικετοποίησης 2/3

30

- Με τον τρόπο αυτό θεωρεί ότι η κοινωνική αντίδραση, μέσω του στιγματισμού, οδηγεί σε δευτερογενή εκτροπή σοβαρότερης της πρωτογενούς.
- Συνεπάγεται την αυτοεκπλήρωση της προφητείας με τη συνέχιση της αποκλίνουσας συμπεριφοράς και τη διαιώνιση του φαύλου κύκλου του στιγματισμού και της εκτροπής: το άτομο γίνεται αυτό που περιγράφεται, είναι προϊόν κοινωνικής αλληλεπίδρασης και δεν προσδιορίζεται αντικειμενικά.

Η θεωρία της ετικετοποίησης 3/3

- Όμως, παρά του ότι η συμβολή της θεωρίας αναγνωρίζεται ιδιαίτερα στο πεδίο της κοινωνιολογίας, της καταλογίζονται και ελλείψεις.
- Οι επικριτές της τονίζουν ότι δεν ασχολείται με τις αιτίες της αποκλίνουσας συμπεριφοράς, δηλαδή τους λόγους για τους οποίους το άτομο εκδηλώνει την πρωτογενή απόκλιση.
- Ως προς αυτό οι εκπρόσωποι της θεωρίας αν και δεν αρνούνται την ύπαρξη αιτίων, δεν τους αποδίδουν σημασία διότι θεωρούν ότι δεν οδηγεί πουθενά.

Το αντιψυχιατρικό κίνημα 1/4

- Επιδράσεις μαρξισμού και υπαρξιακής φιλοσοφίας.
- Στο πλαίσιο αυτό ο Laing (1967), ένας από τους εκφραστές του αντιψυχιατρικού ρεύματος, αντιμετωπίζει χαρακτηριστικά τη σχιζοφρένεια σαν στάδιο θεραπευτικής διαδικασίας, απαρχή ίασης, στις διαταραχές που έχει προκαλέσει ο σύγχρονος πολιτισμός ανάμεσα στο εσωτερικό και εξωτερικό κόσμο του ανθρώπου.
- Θεωρεί ότι το ψυχικό σύμπτωμα είναι ένας τρόπος αντίδρασης περισσότερο υγιής και συνεπής από ότι η συμπεριφορά προσαρμογής των θεωρούμενων υγιών.

Το αντιψυχιατρικό κίνημα 2/4

33

- Το αντιψυχιατρικό ρεύμα δεν αμφισβήτησε μόνο την παθολογική οντότητα της ψυχικής ασθένειας αλλά και το σύνολο της κλασικής ψυχιατρικής.
- Άσκησε οξεία κριτική στις πράξεις ταξινόμησης και διαχείρισης της ψυχικής ασθένειας από την ψυχιατρική.
- Τις προσέγγισε ως αυτές να συνιστούν βίαιες πράξεις στέρησης της ελευθερίας του ατόμου και έκφραση της άρχουσας ιδεολογίας για τη διατήρηση του υπάρχοντος κοινωνικού status quo.

Το αντιψυχιατρικό κίνημα 3/4

34

- Ο Szasz (1974) στις μελέτες του για την διαχρονική μεταχείριση της ψυχικής ασθένειας και τα πολιτικά δικαιώματα των ψυχικά ασθενών, εντοπίζει στενή συσχέτιση των λειτουργιών μεταξύ του θεσμού της Ιεράς Εξέτασης του Μεσαίωνα με το θεσμό της σημερινής ψυχιατρικής, σαν κρατικό μηχανισμό ελέγχου και εξουσίας.
- Στο πλαίσιο των απόψεων αυτών αναπτύχθηκαν και ανάλογα σχήματα διαχείρισης της ψυχικής ασθένειας τα οποία όμως οδηγήθηκαν σε αποτυχία:
 - ✓ προγράμματα κοινοβίων για σχιζοφρενείς

Το αντιψυχιατρικό κίνημα 4/4

35

- Ορισμένες απόψεις του κινήματος της αντιψυχιατρικής δεν τεκμηριώνονται και δημιουργούν ένα εσφαλμένο δόγμα και σχήματα εξιδανίκευσης και μυθοποίησης ψυχικά ασθενών σαν ριζοσπαστικών στοιχείων επαναστατικότητας .
- Από την άλλη όμως είναι σημαντική η συμβολή του κινήματος της αντιψυχιατρικής:
 - ✓ στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας,
 - ✓ στην αλλαγή της κοινωνικής αντιμετώπισης των ψυχικά ασθενών και
 - ✓ στην προώθηση των ατομικών τους δικαιωμάτων.

Συνοψίζοντας τις αιτιολογικές θεωρίες 1/2

- Από τα προηγούμενα συνάγεται ότι η ψυχική ασθένεια είναι δύσκολο να καθοριστεί αντικειμενικά ακριβώς γιατί αποτελεί αξιολογική έννοια. Αποκτά νόημα πάντα σε συνάρτηση με ένα κοινωνικό σύνολο.
- Βασικό συμπέρασμα είναι ότι τελικά η ψυχική ασθένεια συνιστά ένα πολυδιάστατο ανθρώπινο φαινόμενο κοινωνικά αναγνωρισμένο.
- Συνεπώς είναι αδύνατο να επεξηγηθεί στη βάση ενός και μόνο αιτιώδους παράγοντα. Κάτι τέτοιο αποτελεί απλούστευση, αλλοιώνει τη σημασία και παραποιεί την πραγματικότητά της.

Συνοψίζοντας τις αιτιολογικές θεωρίες 2/2

37

- Η μονομέρεια οδηγεί σε θεωρητικό αδιέξοδο και αντιθέσεις που το μόνο τους αποτέλεσμα είναι οι αρνητικές επιπτώσεις στην αντιμετώπιση των αναγκών των ψυχικά ασθενών.
- Οι κυρίαρχες μονοδιάστατες προσεγγίσεις, όπως θα φανεί στη συνέχεια, οδήγησαν τους ψυχικά ασθενείς σε βάρβαρες μορφές αντιμετώπισης, όπως:
 - ✓ στον ψυχιατρικό ολοκληρωτισμό, και
 - ✓ στον ιδρυματικό εγκλεισμό.

Μύθοι και αλήθειες για την ψυχική ασθένεια

38

- Για την ψυχική ασθένεια και τους ψυχικά ασθενείς επικρατεί στον γενικό πληθυσμό άγνοια και μία σειρά από ευρέως διαδεδομένους μύθους, δηλαδή λανθασμένες αντιλήψεις.
- Οι προκαταλήψεις και το στίγμα που συνοδεύει την ψυχική ασθένεια έχει σαν συνέπεια για τους μεν ψυχικά ασθενείς τις κοινωνικές διακρίσεις και τον κοινωνικό αποκλεισμό, για δε τα μέλη των οικογενειών τους την κοινωνική κριτική, την κοινωνική απομόνωση και την απόκρυψη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

1^{ος} Μύθος: Οι ψυχικά ασθενείς είναι συνήθως άτομα βίαια και επικίνδυνα

39

- Η αλήθεια είναι ότι μόνο το 3% των φαινόμενων βίας αποδίδεται σε ψυχική ασθένεια. Το ποσοστό εγκληματικότητας που έχει παρατηρηθεί σε ψυχικά ασθενείς δεν διαφέρει από το αντίστοιχο του γενικού πληθυσμού. Η πιθανότητα να σκοτώσει ένας ψυχωσικός κάποιον άγνωστο είναι περίπου ίδια με αυτήν που έχει ένας κεραυνός να σκοτώσει έναν άνθρωπο (περίπου 1 προς 10.000.000).
- Αντίθετα, οι ψυχικά ασθενείς γίνονται θύματα βίαιης κακοποίησης πολύ συχνότερα από τον γενικό πληθυσμό, καθώς έχουν λιγότερες δυνατότητες υπεράσπισης ή διότι η συμπεριφορά τους μπορεί να ενοχλεί.

2ος Μύθος: Οι ψυχικά ασθενείς είναι απρόβλεπτοι και ακατανόητοι

40

- Η αλήθεια είναι ότι ορισμένες φορές η συμπεριφορά και οι πράξεις των ψυχικά ασθενών είναι απρόβλεπτες και ακατανόητες σε ένα πρώτο επιφανειακό επίπεδο, οι οποίες όμως αν μελετηθούν πιο προσεκτικά αποκτούν σημασία.
- Συνήθως, η συμπεριφορά και οι πράξεις των ψυχικά ασθενών είναι προβλέψιμες αν οι άμεσες και έμμεσες προειδοποιήσεις τους λαμβάνονται σοβαρά υπόψη.

3^{ος} Μύθος: Οι ψυχικές ασθένειες είναι σπάνιες 1/2

41

- Η αλήθεια είναι ότι σε διάστημα ενός έτους 1 στους 4 ανθρώπους θα εμφανίσει κάποιο πρόβλημα ψυχικής υγείας.
- Κατά την διάρκεια της ζωής του:
 - ✓ 1 στους 10 ανθρώπους θα πάθει κατάθλιψη,
 - ✓ 1 στους 10 ανθρώπους θα υποφέρει από αγχώδη διαταραχή
 - ✓ 1 στις 20 γυναίκες θα εμφανίσει προβλήματα πρόσληψης της τροφής.

3^{ος} Μύθος: Οι ψυχικές ασθένειες είναι σπάνιες 2/2

- Χρόνιες σοβαρές ψυχικές διαταραχές, όπως σχιζοφρένεια, αντιμετωπίζει το 1% των ανθρώπων, που σε απόλυτους αριθμούς για την Ελλάδα σημαίνει ότι αυτή την στιγμή 100.000 άνθρωποι αντιμετωπίζουν χρόνιες ψυχικές διαταραχές (Π.Ο.Υ., 2002).
- Έχει εκτιμηθεί ότι τέσσερις ψυχικές ασθένειες συγκαταλέγονται ανάμεσα στις 10 πρώτες αιτίες ανικανότητας παγκοσμίως όσον αφορά τους ανθρώπους ηλικίας 15-44 ετών και ειδικότερα η κατάθλιψη, η κατάχρηση αλκοόλ, η διπολική διαταραχή και η σχιζοφρένεια.

4^{ος} Μύθος: Η ψυχική ασθένεια δεν θεραπεύεται 1/2

- Η αλήθεια είναι ότι τα περισσότερα προβλήματα ψυχικής υγείας θεραπεύονται και οι περισσότερες ψυχικές ασθένειες αντιμετωπίζονται επαρκώς, καθώς υπάρχουν πλέον διαθέσιμες, κατάλληλες και αποτελεσματικές θεραπείες (Π.Ο.Υ., 2002).
- Ακόμα και οι σοβαρές ψυχικές διαταραχές θεραπεύονται.

4^{ος} Μύθος: Η ψυχική ασθένεια δεν θεραπεύεται 2/2

- Για παράδειγμα, στην περίπτωση της σχιζοφρένειας το 25% των ασθενών γίνονται εντελώς καλά, ενώ ένα άλλο 25% των ασθενών συνεχίζει να έχει μόνον ορισμένα συμπτώματα αλλά μπορεί να έχει ικανοποιητική ζωή με επαρκή κοινωνική λειτουργικότητα.
- Γενικά, υπάρχουν διαθέσιμα, ασφαλή και συνήθως αποτελεσματικά φάρμακα για κάθε είδος ψυχικής ασθένειας. Επίσης, υπάρχουν ψυχολογικές θεραπείες που συμπληρώνουν ή ακόμα και αντικαθιστούν την φαρμακοθεραπεία.

5^{ος} Μύθος: Οι ψυχικά ασθενείς δεν μπορούν να εργάζονται

45

- Η αλήθεια είναι ότι οι ψυχικά ασθενείς στις περισσότερες των περιπτώσεων είναι δυνατόν να εργασθούν, ακόμα και όταν αντιμετωπίζουν συμπτώματα της ασθένειας, και να είναι δημιουργικοί και παραγωγικοί όπως όλοι οι άλλοι.
- Η εργασία συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της κοινωνικής λειτουργικότητας των ψυχικά ασθενών και οι έρευνες δείχνουν ότι μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση και μείωση των συμπτωμάτων τους και ότι μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην έκβαση της ασθένειας και στην αποκατάστασή τους.

6^{ος} Μύθος: Οι ψυχικά ασθενείς είναι νοητικά καθυστερημένοι

46

- Η αλήθεια είναι ότι οι ψυχικά ασθενείς δεν είναι νοητικά καθυστερημένοι διότι η ψυχική ασθένεια είναι μία εντελώς διαφορετική κατάσταση από την νοητική καθυστέρηση.
- Η νοητική καθυστέρηση είναι μία σημαντικά κάτω του μέσου όρου γενική νοητική λειτουργία που οφείλεται συνήθως σε γενετικούς παράγοντες ή οργανικές αιτίες και συνοδεύεται από σοβαρές μαθησιακές αναπηρίες και ουσιαστική ανεπάρκεια στις κοινωνικές δεξιότητες, την επικοινωνία και στην επίτευξη ατομικής ανεξαρτησίας.

7^{ος} Μύθος: Οι ψυχικά ασθενείς πρέπει να κλείνονται στο ψυχιατρείο 1/2

47

- Η αλήθεια είναι ότι ορισμένες φορές όταν οι ψυχικά ασθενείς αντιμετωπίζουν επιδείνωση των συμπτωμάτων, δηλαδή βρεθούν σε κρίση, χρειάζεται να νοσηλευθούν για όσο διάστημα είναι απαραίτητο (ορισμένες ημέρες έως λίγες εβδομάδες) σε ένα Ψυχιατρικό Τμήμα ενός Γενικού Νοσοκομείου και στη συνέχεια να επιστρέψουν στους κανονικούς ρυθμούς ζωής στο περιβάλλον τους.
- Ο εγκλεισμός των ψυχικά ασθενών σε ψυχιατρεία αποδείχθηκε ότι επιφέρει αντιθεραπευτικά αποτελέσματα στη κατάστασή τους.

7^{ος} Μύθος: Οι ψυχικά ασθενείς πρέπει να κλείνονται στο ψυχιατρείο 2/2

48

- Ειδικότερα, το ψυχιατρείο φάνηκε ότι σχετίζεται με:
 - στίγμα,
 - απόσυρση από κοινωνικούς ρόλους,
 - περιορισμό των κοινωνικών προσδοκιών,
 - ρήξη των οικογενειακών δεσμών,
 - ρήξη με το κοινωνικό δίκτυο υποστήριξης,
 - εξάρτηση και
 - αποπροσωποποίηση των ψυχικά ασθενών.

8^{ος} Μύθος: Για την εμφάνιση της ψυχικής ασθένειας ευθύνονται οι γονείς του ασθενή

49

- Η αλήθεια είναι ότι η ψυχική ασθένεια δεν οφείλεται στους γονείς και ο ψυχικά ασθενής είναι δυνατόν να έχει καλούς, κακούς ή αδιάφορους γονείς όπως συμβαίνει σε όλους τους υπόλοιπους ανθρώπους. Οι παράγοντες που συμβάλλουν ώστε να εμφανισθεί ψυχική ασθένεια δεν είναι ένας αλλά πολλοί.
- Οι θεωρίες ότι τα προβλήματα στην οικογένεια ή στην ανατροφή προκαλούν σοβαρές ψυχικές διαταραχές δεν έχουν αποδειχθεί. Εξαιτίας των αντιλήψεων αυτών συγγενείς ψυχικά ασθενών άδικα αντιμετωπίζουν στίγμα, ενοχές και ντροπή.

9^{ος} Μύθος: Οι ψυχικά ασθενείς είναι τεμπέληδες και δεν είναι ικανοί να αποφασίζουν για την ζωή τους 1/2

50

- Η αλήθεια είναι ότι οι ψυχικά ασθενείς δεν είναι τεμπέληδες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η παθητικότητα και η έλλειψη ενεργητικότητας που εμφανίζουν συγκαταλέγονται στα αρνητικά συμπτώματα της ασθένειας τα οποία είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν με την κατάλληλη θεραπεία και ψυχοκοινωνική αποκατάσταση.
- Οι ψυχικά ασθενείς έχουν την ικανότητα να αποφασίζουν για την ζωή τους, με εξαίρεση ίσως την φάση κρίσεων σε σοβαρές ψυχικές διαταραχές.

9^{ος} Μύθος: Οι ψυχικά ασθενείς είναι τεμπέληδες και δεν είναι ικανοί να αποφασίζουν για την ζωή τους 2/2

51

- Μέχρι πρόσφατα η κοινωνική αντιμετώπιση που είχαν τους οδηγούσε σε αποδυνάμωση και αναξιοπιστία με αποτέλεσμα να χάνουν τον έλεγχο της ζωής τους.
- Ο σύγχρονος τρόπος αντιμετώπισής τους είναι η διαδικασία της ενδυνάμωσης. Αφορά στην συνειδητοποίηση του ατόμου ότι του αξίζει να ικανοποιούνται οι ανάγκες του και ότι είναι ικανός να αποφασίζει για αυτό, στην επίγνωση του πότε και πώς να χρησιμοποιεί αυτό το δικαίωμα και στη χρήση του δικαιώματος και στην απόκτηση αυτεξουσίας.

Στίγμα και κοινωνικές στάσεις 1/2

52

- Φαίνεται ότι η ψυχική ασθένεια δημιουργεί φόβο στους πολλούς ανθρώπους.
- Ο φόβος της τρέλας, μαζί με το φόβο του θανάτου, αποτελούν τους αρχετυπικούς φόβους του ανθρώπου που συνδέονται με την απειλή της απώλειας, φόβος για την απώλεια της λογικής από την μία και φόβος για την απώλεια της ζωής από την άλλη, σε τελική ανάλυση για την απώλεια της ουσίας της ίδιας της ανθρώπινης ύπαρξης.

Στίγμα και κοινωνικές στάσεις 2/2

53

- Αυτή είναι και η βασική αιτία που οι ψυχικά ασθενείς αντιμετωπίζονται από τους υπόλοιπους με προκατάληψη και διακρίσεις.
- Αποτελούν την περισσότερο κοινωνικά στιγματισμένη ομάδα των ανθρώπων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, περισσότερο από τους πρώην ποινικά καταδικασμένους σε φυλάκιση ή τα άτομα με νοητική καθυστέρηση.

Στίγμα: Ορισμός 1/2

- Το στίγμα με το οποίο περιβάλλονται κοινωνικά έχει την έννοια της κατάστασης του ατόμου που είναι αποκλεισμένο από την κοινωνική αποδοχή διότι του έχει αποδοθεί ένα χαρακτηριστικό το οποίο είναι εντελώς απαξιωτικό και υπονομεύει το άτομο ριζικά στην κοινωνική του θέση.

Στίγμα: Ορισμός 2/2

- Το στίγμα χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες, όπως αναφέρει ο Goffman (2001), για να αναφερθούν:
- ✓ «σε σημάδια του σώματος σχεδιασμένα να φανερώνουν κάτι ασυνήθιστο και κακό όσον αφορά την ηθική κατάσταση του φορέα τους, ουλές ή καψίματα που γίνονταν στο σώμα και δημοσιοποιούσαν ότι ο φορέας τους ήταν δούλος, εγκληματίας ή προδότης, δηλαδή ένα κηλιδωμένο πρόσωπο, τελετουργικά μολυσμένο, ένα άτομο προς αποφυγή, ιδιαίτερα σε δημόσιους χώρους».

Επιπτώσεις του στίγματος 1/2

- Το στίγμα για την ψυχική ασθένεια έχει πολλαπλές αρνητικές και επώδυνες επιπτώσεις στη ζωή των ατόμων που υποφέρουν από αυτήν, όπως αναφέρουν τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ., 2003).
- Τους κάνει απρόθυμους να ζητήσουν βοήθεια από τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας.
- Τους οδηγεί στην απομόνωση και τους δυσκολεύει να κάνουν φίλους.

Επιπτώσεις του στίγματος 2/2

57

- Μειώνει την αυτοεκτίμησή τους.
- Δημιουργεί τεράστια εμπόδια στη πρόσβασή τους σε ικανοποιητική στέγη, σε δανειοδότηση, σε ασφάλειες υγείας και σε εργασία.
- Έχει αρνητική επίδραση στη εξέλιξη των ψυχικών διαταραχών.
- Οι οικογένειές τους είναι κοινωνικά απομονωμένες και βιώνουν περισσότερο άγχος.
- Τέλος, εξαιτίας του στίγματος διοχετεύονται λιγότεροι πόροι στο τομέα της ψυχικής υγείας από ότι σε άλλους τομείς της υγείας.

Κοινωνικές στάσεις για τους ψυχικά ασθενείς 1/4

58

- Οι έρευνες για τις στάσεις του κοινού προς τους ψυχικά ασθενείς δείχνουν ότι το ποσοστό αυτών που τους θεωρούν επικίνδυνους ανέρχεται από 20% έως 35%.
- Οι στάσεις αυτές διαφοροποιούνται σε σχέση με την ηλικία, την εκπαίδευση, την κοινωνική τάξη και το φύλλο.
- Φαίνεται ότι τους ψυχικά ασθενείς ανέχονται περισσότερο οι πλέον εκπαιδευμένοι, όσοι κατέχουν υψηλές θέσεις εργασίας και οι γυναίκες.

Κοινωνικές στάσεις για τους ψυχικά ασθενείς 2/4

59

- Οι αρνητικές στάσεις προς του ψυχικά ασθενείς ενισχύονται σε σημαντικό βαθμό από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Αυτά αποτελούν την πιο ισχυρή και αποτελεσματική πηγή πληροφόρησης του κοινού σε θέματα ψυχικής υγείας, και ειδικότερα η τηλεόραση.
- Σχετικές μελέτες δείχνουν ότι στην τηλεόραση η εικόνα των ψυχικά ασθενών περιγράφεται με σκοτεινά χρώματα. Ειδικότερα παρουσιάζονται σαν βίαιοι εγκληματίες οι οποίοι διαπράττουν κλοπές και φόνους ή σαν άτομα αξιολύπητα και άξια χλευασμού.

Κοινωνικές στάσεις για τους ψυχικά ασθενείς 3/4

60

- Έρευνες για τις στάσεις του κοινού ως προς το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών για τα άτομα με ψυχική ασθένεια δείχνουν ότι η πλειοψηφία θεωρεί τα ψυχιατρεία αναγκαία για τη θεραπεία και τη φροντίδα τους.
- Παράλληλα όμως δείχνουν να εμφανίζεται και μια σημαντική μειοψηφία που διατηρεί κριτική στάση για τα ψυχιατρεία διότι τα θεωρεί ότι είναι ίδια με φυλακές.

Κοινωνικές στάσεις για τους ψυχικά ασθενείς 4/4

61

- Επίσης αν και φαίνεται ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν εγκρίνουν την διακοπή της λειτουργίας των ψυχιατρείων, μόνον λίγοι είναι αυτοί που δεν εγκρίνουν την παρουσία των ψυχικά ασθενών στην κοινότητα.
- Ειδικότερα, αυτοί που εμφανίζουν συγκριτικά μεγαλύτερο βαθμό τάσεων απόρριψης των ψυχικά ασθενών, και τείνουν να αποδοκιμάζουν την συμβίωση μαζί τους στην κοινότητα, είναι αυτοί που έχουν παιδιά.

Έρευνα σε πανελλαδικό δείγμα αποκάλυψε:

62

- ότι το κοινό θεωρεί τα άτομα με σχιζοφρένεια ως βίαια και επικίνδυνα (78%),
- ότι το 61% των ερωτώμενων δεν θα προσλάμβανε ψυχικά ασθενή για εργασία,
- το 92% δεν θα έμενε σε πολυκατοικία όπου μένει ασθενής με σχιζοφρένεια,
- το 75% δεν θα έμενε σε γειτονιά όπου υπάρχει ίδρυμα,
- το 51% δεν αντιτίθεται στη δημιουργία ενός μικρού Ξενώνα για ψυχικά ασθενείς στη γειτονιά του.

Η αντιμετώπιση της ψυχικής ασθένειας στο παρελθόν

63

- Η ψυχική ασθένεια απασχόλησε τους ανθρώπους σε όλη την διάρκεια της ιστορικής τους διαδρομής.
- Οι ανθρώπινες κοινότητες και κοινωνίες αντιμετώπιζαν τους λυσσασμένους, τους δαιμονόπληκτους, τους αμαρτωλοί, τους παράφρονες, τους τρελούς, όπως ονόμαζαν σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους τους ψυχικά ασθενείς, με στάσεις και μεθόδους που αντανάκλούσαν τις ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές εξελίξεις κάθε εποχής.

Πρωτόγονη εποχή

- Στην πρωτόγονη εποχή επικρατούσαν για την ψυχική ασθένεια δαιμονολογικές δοξασίες και πίστευαν ότι οι ψυχικά ασθενείς ήταν άνθρωποι που τους καταλάμβαναν τα κακά πνεύματα.
- Ευρήματα τρυπανισμένων κρανίων από αρχαιολογικές ανασκαφές αποκαλύπτουν ότι κατά την νεολιθική περίοδο επεδίωκαν με χειρουργικές επεμβάσεις να απελευθερώνουν το σώμα του ψυχικά ασθενή από την κυριαρχία των κακών πνευμάτων με αποτέλεσμα βέβαια τον βίαιο θάνατό του.

Στην αρχαία Ελλάδα, επικρατούσαν δύο αντιλήψεις: η λαϊκή και η επιστημονική 1/2

65

- Σύμφωνα με την λαϊκή αντίληψη ο ψυχικά ασθενής ήταν άτομο με θεϊκές επιδράσεις και ειδικότερα σύμφωνα με τη μυθολογία οι διαταραχές αυτές οφείλονταν σε κακά πνεύματα που τα αντιπροσώπευαν οι θεές Μανία και Λύσσα.
- Η επιστημονική θεώρηση στηριζόταν στην Ιπποκρατική θέση για την ψυχική ασθένεια που την προσδιόριζε ως αποτέλεσμα ποσοτικών και ποιοτικών αποκλίσεων των τεσσάρων χυμών του σώματος, του αίματος, της μαύρης και κίτρινης χολής και του φλέγματος.

Στην αρχαία Ελλάδα, επικρατούσαν δύο αντιλήψεις: η λαϊκή και η επιστημονική 2/2

66

- Για την θεραπεία της εφάρμοζαν ιατρικές πράξεις με ερμηνεία ονείρων, υποβολή σε λογοθεραπεία και παραμονή των ψυχικά ασθενών σε ιερά του θεού Απόλλωνα.
- Στην ρωμαϊκή εποχή συνεχίσθηκε η παράδοση της Ιπποκρατικής αντίληψης για την ψυχική ασθένεια από γιατρούς όπως ο Αρεταίος, ο Συρανός και ο Γαληνός.

Μεσαίωνα 1/2

- Στον μεσαίωνα αναζωπυρώθηκαν οι μεταφυσικές και δαιμονολογικές δοξασίες καθώς είχε διακοπεί κάθε επιστημονική αναζήτηση εξαιτίας των θανατηφόρων επιδημιών, των καταστροφών από πολέμους, του φόβου που κυριαρχούσε και την υποταγή στην θρησκευτική εξουσία.
- Αντιμετώπιζαν τους ψυχικά ασθενείς ως αμαρτωλούς, δαιμονοπαθείς, κατειλημμένους από κακά πνεύματα και ενσαρκωτές του απόλυτου κακού, υπεύθυνους για τις επιδημίες και τους λιμούς που συμβαίνανε.

Μεσαίωνα 2/2

68

- Τα εκκλησιαστικά δικαστήρια τους αντιμετώπιζαν με τη μέθοδο του εξορκισμού και του εξαγνισμού από τα κακά πνεύματα με τον δια της πυράς θάνατο. Επίσημος οδηγός για την αντιμετώπιση όσων η Ιερά Εξέταση κατέληγε ότι ήταν όργανα του διαβόλου αποτέλεσε το έργο δύο μοναχών Γερμανών με τίτλο το «Σφυρί των Μαγισσών» στο οποίο η ψυχική ασθένεια προσεγγίσθηκε ως θρησκευτική αίρεση.
- Έτσι, κατά τις περιόδους του κυνηγιού των μαγισσών, χιλιάδες άτομα με ψυχικές διαταραχές οδηγήθηκαν για εξαγνισμό στην φωτιά.

17^{ος} – 18^{ος} Αιώνας 1/4

- Στο 17^ο αιώνα, με την σταδιακή άνοδο στην εξουσία της αστικής τάξης, την επικράτηση του ορθολογισμού και την έναρξη της βιομηχανικής επανάστασης, οι ψυχικά ασθενείς αντιμετωπίστηκαν ως κοινωνικό πρόβλημα από κοινού με τους κλέφτες, τους ζητιάνους, τους άπορους, τους φτωχούς ανάπηρους.
- Όλους αυτούς τους θεωρούσαν παράσιτα και κοινωνικά ανεπιθύμητους που δεν συμμετείχαν στις εργασιακές σχέσεις και ζούσαν σε βάρος της υγιούς κοινωνίας και τους έκλειναν, συνωστισμένους όλους μαζί, σε άσυλα φυλακές και φτωχοκομεία

17^{ος} – 18^{ος} Αιώνας 2/4

- Στο 18^ο αιώνα, εξαιτίας των ιδεών του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης για τα κοινωνικά δικαιώματα, άρχισαν να εμφανίζονται φιλανθρωπικές ανθρωπιστικές αντιλήψεις για τους ψυχικά ασθενείς.
- Οι φιλάνθρωποι Philip Pinel, ιατρός και ο William Tuke, νομομαθής έμπορος, δημιούργησαν τα πρώτα ειδικά ψυχιατρικά άσυλα στην Γαλλία και στην Αγγλία αντίστοιχα, όπου εφάρμοσαν τις μεταρρυθμιστικές ιδέες της λεγόμενης ηθικής θεραπείας (moral treatment).

17^{ος} – 18^{ος} Αιώνας 3/4

- Προσπάθησαν να δημιουργήσουν στα άσυλα αυτά ένα ήσυχο περιβάλλον για τους ψυχικά ασθενείς, δίχως φυσικούς περιορισμούς και βάρβαρη απάνθρωπη μεταχείριση, με την παροχή δυνατοτήτων απασχόλησης και εργασίας.
- Η επιτυχία της ηθικής θεραπείας οδήγησε στην δημιουργία πολλών τέτοιων ιδρυμάτων ειδικά για ψυχικά ασθενείς για πρώτη φορά .

17^{ος} – 18^{ος} Αιώνας 4/4

- Εξαιτίας των περιορισμένων οικονομικών δυνατοτήτων, του μεγάλου αριθμού ασθενών και της έλλειψης εναλλακτικών λύσεων γρήγορα μετατράπηκαν σε χώρους μαζικού εγκλεισμού και κράτησης.

19^{ος} Αιώνας 1/2

- Στο 19^ο αιώνα άρχισε η επιστημονική προσέγγιση της ψυχικής ασθένειας στα ψυχιατρικά άσυλα της εποχής.
- Πραγματοποιήθηκαν προσπάθειες επιστημονικής κατηγοριοποίησης διαφόρων ψυχικών διαταραχών σύμφωνα με βιολογικές προσεγγίσεις.
- Για πρώτη φορά ο ψυχικά ασθενής αρχίζει να αντιμετωπίζεται κοινωνικά ως ασθενής, συνεχίζοντας όμως να θεωρείται συμβολικά ενσάρκωση του κακού και επικίνδυνος.

19^{ος} Αιώνας 2/2

- Η ψυχική ασθένεια το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα συνδυάστηκε με την επικινδυνότητα και την εγκληματικότητα, στη βάση των τότε ψυχιατρικών θεωριών για τους δολοφόνους μονομανιακούς και παρορμητικούς.
- Τότε, η ψυχιατρική συνδέθηκε άμεσα με την νομοθετική και εκτελεστική εξουσία με αποτέλεσμα να αναλάβει θεσμικό ρόλο στην άσκηση του κοινωνικού ελέγχου και να διευρύνει το πεδίο της εξουσίας της.

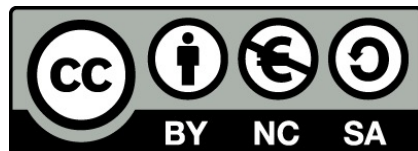
20^{ος} Αιώνας 1/2

- Στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα η ψυχιατρική αντιμετώπιση των ψυχικά ασθενών ταυτίστηκε με τον απόλυτο έλεγχο, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τον πλήρη διαχωρισμό τους από τους υπόλοιπους ανθρώπους με τον εγκλεισμό στα ψυχιατρεία.
- Έτσι, τα ψυχιατρεία έχασαν κάθε έννοια αποκατάστασης, που εκφράζανε οι ιδέες της ηθικής θεραπείας, λειτουργώντας αποκλειστικά σαν χώροι κοινωνικής απομόνωσης και φύλαξης των ασθενών, γεγονός που είχε σοβαρές επιπτώσεις εξαθλίωσης των συνθηκών της καθημερινής ζωής τους σε αυτά.

20^{ος} Αιώνας 2/2

- Την θέση του δεσίματος, του ζουρλομανδύα και των καθαρτικών, για την αντιμετώπιση της ψυχικής ασθένειας του προηγούμενου αιώνα, πήραν οι χειρουργικές επεμβάσεις στον εγκέφαλο, το υπογλυκαιμικό σοκ και τα ηλεκτροσόκ.
- Αποτέλεσμα ήταν οι ασθενείς να γίνονται στα ψυχιατρεία υποκείμενα πειραμάτων και κακοποίησης.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας, Χάρης Ασημόπουλος 2014. Χάρης Ασημόπουλος. «Κοινωνική Εργασία στην υγεία και ψυχική υγεία. Ενότητα 1: Ψυχική υγεία - Εννοιολογική προσέγγιση - Μύθοι και αλήθειες - Αντιμετώπιση στο παρελθόν». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: ocp.teiath.gr.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση.

Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό. Οι όροι χρήσης των έργων τρίτων επεξηγούνται στη διαφάνεια «Επεξήγηση όρων χρήσης έργων τρίτων».

Τα έργα για τα οποία έχει ζητηθεί και δοθεί άδεια αναφέρονται στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Επεξήγηση όρων χρήσης έργων τρίτων

© Δεν επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου, παρά μόνο εάν ζητηθεί εκ νέου άδεια από το δημιουργό.

διαθέσιμο με άδεια CC-BY
Επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου και η δημιουργία παραγώγων αυτού με απλή αναφορά του δημιουργού.

διαθέσιμο με άδεια CC-BY-SA
Επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου με αναφορά του δημιουργού, και διάθεση του έργου ή του παράγωγου αυτού με την ίδια άδεια.

διαθέσιμο με άδεια CC-BY-ND
Επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου με αναφορά του δημιουργού.
Δεν επιτρέπεται η δημιουργία παραγώγων του έργου.

διαθέσιμο με άδεια CC-BY-NC
Επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου με αναφορά του δημιουργού.
Δεν επιτρέπεται η εμπορική χρήση του έργου.

διαθέσιμο με άδεια CC-BY-NC-SA
Επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου με αναφορά του δημιουργού, και διάθεση του έργου ή του παράγωγου αυτού με την ίδια άδεια
Δεν επιτρέπεται η εμπορική χρήση του έργου.

διαθέσιμο με άδεια CC-BY-NC-ND
Επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου με αναφορά του δημιουργού.
Δεν επιτρέπεται η εμπορική χρήση του έργου και η δημιουργία παραγώγων του.

διαθέσιμο με άδεια CCO Public Domain
Επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου, η δημιουργία παραγώγων αυτού και η εμπορική του χρήση, χωρίς αναφορά του δημιουργού.

διαθέσιμο ως κοινό κτήμα
Επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου, η δημιουργία παραγώγων αυτού και η εμπορική του χρήση, χωρίς αναφορά του δημιουργού.

χωρίς σήμανση
Συνήθως δεν επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση του έργου.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

